

Motion nr 1910 år 1972

Nr 1910

av herr Helén m. fl.

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 135 angående avtal med den europeiska ekonomiska gemenskapen, m. m.

Det är mycket betydelsefulla steg i det europeiska samarbetets historia som tagits genom de förhandlingar som lett fram till att Storbritannien, Danmark och Irland fr. o. m. nästa år kommer att ingå som medlemmar i den europeiska gemenskapen. En tullfri marknad i Västeuropa omfattande inemot 300 miljoner människor upprättas. Detta betyder att den målsättning som de västeuropeiska länderna under 1950- och 1960-talen förklarat sig eftersträva nu står inför sitt förverkligande. För övriga europeiska länder – och inte minst Sverige – är det givetvis av den allra största betydelse att få tillgång till denna marknad. Det utvidgade EEC och det till EEC knutna frihandelsområdet svarar i dag för mer än 70 % av vår exportmarknad. För svensk industri och för svensk ekonomi i dess helhet är det därför ett livsvillkor att vi kan hålla våra positioner på dessa marknader och att våra företag kan konkurrera på likvärdiga villkor med EEC-ländernas företag. Detta kan bara ske genom att Sverige får delta i det ekonomiska samarbetet och den ekonomiska integrationen i Västeuropa.

Inom EFTA:s ram hade vi redan uppnått väsentliga framsteg genom den frihandel med industrivaror som upprättats inom EFTA. När flera av EFTA:s tidigare medlemsländer nu kommer att ingå som medlemmar i det utvidgade EEC var det givetvis nödvändigt för kvarvarande EFTA-länder att uppnå en överenskommelse med EEC som garanterar att inga nya handelshinder uppstår och som säkrar och befäster de hittills uppnådda framstegen. För Sverige och svensk ekonomi med dess högt utvecklade och specialiserade näringsliv, inriktat just på export och internationell konkurrens, var detta helt enkelt ett grundläggande behov.

Det svenska förhandlingsmålet

När den svenska regeringen den 10 november 1970 lade fram sina önskemål beträffande de framtida förhållandena mellan Sverige och gemenskaperna framhöll regeringen att Sverige strävar efter att delta i utvidgningen i de europeiska gemenskaperna genom omfattande, nära och varaktiga ekonomiska förbindelser. Från svensk sida förordades att en tullunion mellan Sverige och gemenskaperna skulle upprättas för att säkra dessa omfattande, nära och varaktiga förbindelser. Sverige förklarade sig berett att delta i det jordbrukspolitiska samarbetet liksom i samordningssträvandena på en rad andra områden. Samarbetet skulle ske i former som möjliggjorde för Sverige att fortsätta sin neutralitetspolitik.

Frågan om anslutningsformen till gemenskaperna hölls öppen i regeringsdeklarationen av den 10 november 1970. Genom deklarationen den 18 mars 1971 förklarade den svenska regeringen att Sverige av neutralitetsskäl inte kunde bli medlem av EEC. Vid upprepade tillfällen har från vart håll framförts kritik av regeringens sätt att handlägga frågan under betonande av vikten av att Sveriges malsättning att uppnå "omfattande, nära och varaktiga ekonomiska förbindelser" med EEC måste stå fast. Under den fortsatta diskussionen förordade folkpartiet att Sverige liksom 1961 borde ansöka om associering enligt § 238 i Romfördraget. Detta skulle enligt vår mening ha ökat möjligheterna för Sverige att uppnå ett fastare och bredare samarbete med EEC och en avtalsreglerad harmonisering av konkurrensvillkor och konkurrensförutsättningar.

Det avtal som FEC nu erbjuder Sverige är betydligt mindre omfattande och mindre stabilt än den konvention som hittills reglerat vår handel med EFTA-länderna. Avtalet innebär tullfrihet i princip för industrivaror men det utesluter jordbrukssektorn och omfattar ej samarbete på de många områden vid sidan om handeln som är avgörande för att våra företag skall kunna konkurrera på lika villkor på den vidgade Europamarknaden.

Den tullfrihet vi genom avtalet fått för 80 % av vår industriexport är givetvis värdefull, liksom den behållna tullfriheten i EFTA-länderna. Detta öppnar möjligheter som det gäller att ta väl till vara. Samtidigt skärps naturligtvis konkurrensen både på vår egen hemmamarknad och på våra marknader hos EFTA-länderna där nu också EEC-länderna kan sälja tullfritt.

I proposition 1972:135 uttalar regeringen tillfredsställelse med det nu uppnådda handelsavtalet. Departementschefen förklarar sålunda att de centrala svenska önskemålen om samarbetets utformning i huvudsak har uppfyllts och att förhandlingsresultatet innebär att våra väsentligaste förhandlingsönskemål kunnat tillgodoses inom ramen för det avtal som träffats.

Sveriges önskemål — och resultatet

Av det redan anförda framgår att Sverige har väsentliga intressen av att ingå ett avtal med EEC. Alternativet att skäras av med tullmurar från den västeuropeiska gemensamma marknaden och att se nya tullmurar resa sig mellan oss och Storbritannien och Danmark hade varit oacceptabelt. Vi bör därför acceptera det avtal som EEC erbjuder. Men fördenskull har vi ingen anledning att från svensk sida fördölja att vi är besvikna över resultatet och att det avtal vi nu får inte motsvarar de "omfattande, nära och varaktiga ekonomiska förbindelser" varom alla demokratiska partier i Sverige var eniga som malsättning för förhandlingarna. Vi vill speciellt understryka följande aspekter, även om vi är medvetna om att exemplifieringen kan göras fylligare.

1. Sverige önskade att samarbetet med EEC skulle få formen av en tullunion — därigenom skulle avtalet få en stabil och varaktig grund. I sitt memorandum av den 6 september 1971 till de europeiska gemenskaperna

uttalade sålunda den svenska regeringen att den "finner det angeläget att åtaganden om harmoniseringen av det yttre gränsskyddet intas i avtalet mellan gemenskaperna och Sverige". Vad vi uppnått är ett begränsat frihandelsavtal för industrivaror utan någon avtalsreglerad harmonisering. Härigenom har vi också tvingats att acceptera ett komplicerat system med ursprungsbevis beträffande alla delar av en produkt som skall exporteras till EEC-länderna eller till de kvarvarande EFTA-länderna. Om mottagarländernas tullmyndigheter visar sig byråkratiska kan de på ett avgörande sätt försvåra svensk export.

2. I sitt memorandum av den 6 september 1971 till de europeiska gemenskaperna betonade den svenska regeringen i fråga om tullavvecklingen att strukturella svårigheter för olika varusektorer borde kunna lösas inom ramen för de allmänna övergångsbestämmelserna. Den svenska regeringen framhöll därvid: "Undantag bör i båda parternas intresse och med hänsyn till gällande GATT-förpliktelser inte komma i fråga. Sådana undantag skulle dessutom stå i strid med den deklarerade målsättningen att inga nya hinder skall resas för den inomeuropeiska handeln." Även sedan det blivit klart att EEC inte kunde acceptera förslaget om en tullunion slog statsministern fast i en interpellationsdebatt den 6 december 1971 att "vi kommer att eftersträva ett GATT-enligt och ett effektivt fungerande avtal om total frihandel för industrivaror. Däri ligger att EFTA-tullfriheten skall bevaras." Dessa önskemål har inte kunnat uppfyllas, eftersom det nu ingångna avtalet innehåller bestämmelser om särbehandling för en rad s. k. känsliga produkter, t. ex. papper, papp, pappersprodukter, visst specialstål, kullagerstål etc. där en betydligt längre övergångstid stadgas än för övriga varor. Inte heller har Sverige kunnat undvika att en tullmur för papper och pappersprodukter under övergångstiden kommer att resas i Storbritannien och Danmark för svensk export eller att tullfriheten går förlorad för många svenska livsmedelsprodukter vid export till Storbritannien och Danmark.

3. I regeringens memorandum av den 6 september 1971 slogs fast som ett grundläggande krav att avtalet "bör täcka även andra betydelsefulla områden än tullar och handelsregleringar". Regeringen underströk att man på Euratomfördragets område önskade "ett samarbete som omfattar avveckling av tullarna, försörjningsfrågor samt svenskt deltagande i forsknings- och utvecklingsarbete", att man önskade "delta i ett konsultationsförfarande beträffande konjunktur- och stabiliseringspolitik, medelfristig ekonomisk planering och monetära frågor" och man betonade att "Sverige fäste stort avseende vid att få tillfälle att i lämpliga former delta i gemenskapernas samarbete på sådana områden som industripolitik, teknisk forskningspolitik, energipolitik och miljöpolitik". På alla dessa områden har Sveriges önskemål inte tillgodosetts i det nu träffade avtalet, eftersom dessa områden inte inbegripes i avtalet.

4. Sverige önskade delta i det jordbrukspolitiska samarbetet inom gemenskapen. När man under de utredande samtalen kom fram till att detta icke var möjligt för ett icke medlemsland förordade den svenska regeringen i sitt septembermemorandum "ömsesidiga preferenser för

jordbruksvaror av större betydelse i handeln mellan Sverige och gemenskaperna". Under förhandlingarna begärde sedan EEC att Sverige skulle göra vissa ensidiga åtaganden beträffande import av jordbruksprodukter från EEC. I interpellationsdebatten i december 1971 förklarade emellertid statsministern: "Sådana ensidiga åtaganden bör enligt vår mening inte komma i fråga." Slutresultatet blev ändå att Sverige i det nu träffade avtalet har fått acceptera att göra vissa sådana ensidiga åtaganden.

5. I sitt memorandum av den 6 september 1971 föreslog den svenska regeringen att ett "samarbetsorgan på ministernivå" skulle administrera avtalet och vidareutveckla samarbetet. Regeringen framhöll också att det var betydelsefullt att "Sverige får möjlighet till information och samråd" och att "Sverige får del av förslag från kommissionen inom området för det överenskomna samarbetet så snart dessa framlagts för ministerrådet". Det hette vidare: "Skulle någondera parten finna att en planerad åtgärd i väsentlig grad berör dess intressen skall på begäran konsultationer äga rum." Dessa önskemål har emellertid inte tillgodosetts.

Avtalets begränsning

Avtalet om tullfrihet för industrivaror är villkorligt därför att det i realiteten fastställde fyra grupper av exportvaror som får olika behandling. En grupp anses inte få någon vikt för de nuvarande EEC-ländernas konkurrensläge för varor i denna grupp avtrappades nuvarande tull under $4\frac{1}{2}$ år på samma sätt som för alla varor från de länder som förhandlade sig till fullt medlemskap. Denna första grupp av varor representerar 65 å 70 % av vår nu tullbelagda export till EEC. En andra grupp industrivaror betecknas som känsliga – känsliga för ifrågavarande industrier inom EEC. Hit hör bl. a. ferrolegeringar, bly, zink, koppar, konstgjorda fibrer (trayonull), specialstål, rostfria rör och kullagerör. För denna grupp, som får en tullavtrappningstid på sju år, inför man en säkerhetsventil för EEC-länderna, som ger dessa möjlighet att begränsa import till låg eller ingen tull.

En tredje grupp varor har den mest besvärande särbehandlingen. Den gäller en av våra viktigaste industrisektorer, pappersindustrin. Här skall tullen avtrappas under 11 år. Och inte nog med det – tullar återinföres temporärt för papper till Storbritannien så att dessa tullar den 1 juli 1977 når upp till 8 %. Bestämmelserna om förlängd övergångstid för både den andra och tredje gruppen varor innebär att den svenska exporten hålls tillbaka medan industrin i de gamla EEC-länderna och Storbritannien konsoliderar sig. Sverige riskerar här att förlora marknadsandelar och att efter övergångstidens slut befinna sig i en försämrad konkurrenssituation.

En fjärde grupp varor slutligen får tullfrihet i normal ordning men ställs under en särskild statistisk övervakning redan under övergångstiden. Det gäller bl. a. plywood, träfiberplattor, kullager m. m. Det är en varning till Sverige att skyddsklausulerna kan utnyttjas för att återinföra tullarna om vår export till EEC-länderna stiger för snabbt. Samma övervakningsprocedur kan också komma att gälla för papper och stål och

andra varor efter övergångstidens slut. Självklart innebär denna övervakning ett osäkerhetsmoment för den svenska exporten, eftersom man vet att en alltför konkurrenskraftig svensk export kan resultera i att undantagsåtgärder vidtas.

Vi vill också peka på de problem, som införandet av systemet med att fastställa vissa tak ("plafonder") för den andra och tredje av de här nämnda varugrupperna medför för de enskilda företagen. I synnerhet för papper och pappersprodukter är dessa tak alltför snålt tilltagna. Ett enda nytt pappersbruk som kommer in i produktionen skulle höja exporten med mycket mer än de 5 % som den årliga ökningen av plafonden beräknas på. EEC kan således ända fram till 1984 på detta sätt hålla tillbaka vår export och själv ta hand om den ökande efterfrågan. Härigenom skulle de svenska företagen förlora marknadsandelar och gå miste om på sikt viktiga nya avsättningsområden.

En väsentlig fråga blir givetvis på vilket sätt de nu fastställda kvoterna skall fördelas på olika producenter. Dessutom: vi har inte någon garanti för att den speciella övervakningen är slut 1984. Om den svenska exporten då ökar kraftigt kan EEC återinföra plafondsyste­met eller införa tullavgifter eller någon annan motsvarande åtgärd. Men kan man förvänta sig att de enskilda företagen gör något annat än en ren kommersiell bedömning av sina exportmöjligheter? På vilken nivå skall den handelspolitiska bedömningen göras beträffande i hur hög grad vi vågar satsa på en starkt expanderande export av här berörda produkter? Hur mycket skall t. ex. den svenska pappersindustrin våga bygga ut för framtiden? Frågorna hopar sig.

Jordbruk och fiske

Vi har redan konstaterat att en betydelsefull begränsning i det ingångna avtalet är att jordbruket lämnas utanför. För det svenska jordbrukets del innebär detta ökade avsättningsproblem. När t. ex. Storbritannien övergår till EEC:s pris- och marknadspolitik på jordbruksområdet försämras avsevärt möjligheterna att fortsätta den traditionella exporten av bl. a. bacon, smör och vete. Tar vi hänsyn också till att Danmark och Irland står väl rustade att utnyttja fördelarna av den nya stormarknaden på jordbruksvaror kan detta betyda att en del av den svenska exporten till de nuvarande sex EEC-länderna också går förlorad. Till de positiva sidorna för svenskt jordbruk hör att importtrycket från Danmark förmodligen kommer att minska då det blir lönsammare för de danska jordbrukarna att exportera till det utvidgade EEC än till Sverige.

Nackdelarna av avtalet är emellertid betydligt större. För vi inte garantier för vår traditionella export till bl. a. Storbritannien och kan vi inte åstadkomma ett ökat jordbrukssamarbete inom rest-EFTA kan frihandelsavtalet paradoxalt nog leda till en minskad handel med jordbruksprodukter för Sveriges del. Från jordbrukarnas fackliga organisationer har man också uttryckt farhågor för att det svenska jordbruket kan komma att bli den näringsgren i Sverige som relativt sett förlorar mest på

vårt avtal med EEC. Vi finner det därför ytterst angeläget att vi från svensk sida använder oss av den möjlighet som enligt avtalet finns att i det gemensamma förvaltningsorganet ta upp förekommande problem på jordbruksområdet i syfte att finna lämpliga lösningar på dem. I propositionen omtalas att regeringen vid förhandlingarna förklarade för motparten att man hade för avsikt att göra detta. Vi förutsätter att dessa frågor kommer att aktualiseras vid tidigast möjliga tidpunkt. Sverige bör också mot denna bakgrund med energi fullfölja sina kontakter med kvarvarande EFTA-länder för att söka nå ytterligare överenskommelser om ömsesidiga lättnader i exporten av jordbruksprodukter.

En avsevärd nackdel är också att EEC:s definition av jordbruksvaror inte överensstämmer med EFTA:s och att många svenska livsmedelsprodukter, som av EFTA klassificerades som industrivaror och därför var tullfria i Storbritannien och Danmark, enligt EEC är jordbruksvaror och nu beläggs med vanliga importavgifter vid export till Storbritannien och Danmark. Detta gäller bl. a. för fetter och oljor och fisk m. m. samt för frysta fiskfiléer, fisk- och skaldjurskonserver, vilka varor exporteras främst till Danmark i icke obetydlig omfattning. I detta läge, där vi förlorar den hittillsvarande tullfriheten för exempelvis fiskkonserver, är det inte förvånande att den största fabrikanter i Sverige, Abba, beslutat bygga en fabrik i Danmark.

Det svenska förhandlingsresultatet beträffande fisk- och fiskvaror måste betraktas som magert. Av det redan anförda framgår att fiskkonserver och färsk fisk (med undantag för sill) kommer att beläggas med tull vid export till EEC. Sverige har däremot lovat att behålla tullfriheten för importen till Sverige av fiskkonserver och frysta filéer från Danmark och Storbritannien, och dessutom utsträcks samma åtagande till att gälla hela EEC-området. Dessa åtaganden framstår som anmärkningsvärda eftersom redan vår import kraftigt överstiger vår export av fisk och fiskvaror. Tyvärr måste man därför konstatera att det nu träffade avtalet inger bekymmer för det svenska fiskets framtida utveckling, eftersom både avsättningsmöjligheterna och lönsamheten inom det svenska fisket genom avtalet ytterligare kommer att försämrats.

För en del andra livsmedel är EEC villigt att slopa det fasta tullskyddet men behålla en rörlig importavgift. Eftersom flera av dessa livsmedel tidigare var tullfria i Danmark och England betyder det att Sverige här kommer att möta nya importavgifter (gäller bl. a. choklad, biscuits, konserverade soppor m. m.). Allt som allt drabbas en svensk jordbruks- och livsmedellexport på cirka 300 milj. svenska kronor av nya eller höjda handelshinder.

Det hör också noteras att Sverige i slutskedet av förhandlingarna tvingades göra vissa ensidiga åtaganden i fråga om vin och trädgårdsprodukter. Sverige avskaffar således tullen helt på vin och blomsterlök och sänker dem till hälften för exempelvis blomkål och färska morötter. Detta innebär att svensk trädgårdsnäring tvingas acceptera vissa uppmjukningar i sitt importskydd utan att få motsvarande fördelar. Slutligen måste man i helhetsbilden av avtalets effekter på jordbruks- och

livsmedelsindustriprodukterna medtaga att vissa livsmedelsprodukter, som inte varit föremål för frihandel i EFTA, nu kommer att få tullförmåner i EEC. Detta gäller bl. a. knäckebröd och ett antal övriga bageriprodukter. Det är emellertid svårt att bedöma vilken reell betydelse dessa förmåner kommer att få för den svenska exporten.

Skyddsklausuler och ursprungsregler

Både *skyddsklausulerna* och *ursprungsreglerna* utgör väsentliga begränsningar i frihandeln. Båda dessa begränsningar sammanhänger med det faktum att vårt avtal icke resulterade i en tullunion utan i ett frihandelsavtal. Frihandelsöverenskommelsen innebär att man måste ha ursprungsregler för att avgöra när en vara kan anses ha svenskt ursprung och därmed kan få tullfrihet i EEC. Skyddsklausuler är något som rimligen inte skulle ha ingått i ett avtal om en tullunion.

I propositionen hävdar handelsministern att *skyddsklausulerna* i allt väsentligt motsvarar svenska intressen och önskemål och att de är normala i denna typ av avtal. I det nu föreliggande avtalet har de emellertid i vissa fall utformats på ett anmärkningsvärt sätt, som knappast överensstämmer med svenska intressen. EEC kan sålunda vidta skyddsåtgärder om allvarliga störningar inträffar inom en sektor av näringslivet eller om det ekonomiska läget i en region drabbas av en allvarlig försämring (artikel 26). Man behöver – enligt artikel 27 – inte ens avvakta resultatet av konsultationer mellan parterna i den blandade kommittén. Om ett EEC-land anser att exceptionella förhållanden föreligger kan t. o. m. skyddsåtgärderna sättas in utan att konsultation pakal-lats. Handelsministern förklarar sig övertygad om att skyddsklausulerna inte kommer att utnyttjas utan mycket starka skäl och hänvisar till att samarbetet måste bygga på ett ömsesidigt förtroende. Naturligtvis behöver inte varje exportör räkna med att drabbas av skyddsåtgärder. Men från företagarens synpunkt kvarstår osäkerheten, i synnerhet beträffande de varor som redan angivits som känsliga. Och tyvärr är det just den mest konkurrenskraftiga, den framgångsrikaste, delen av vår industri som kommer att känna sig osäker. Undantagsklausulerna kan därför försvåra framtida investeringsbeslut.

Vad beträffar ursprungsreglerna ger propositionen knappast en rättvisande bild av alla de problem som de enskilda företagen kommer att möta. Den nu beslutade ursprungskontrollen är både besvärligare och mera restriktiv än motsvarande system inom EFTA. I realiteten innebär alltså ursprungsreglerna nya hinder i handeln med Storbritannien och Danmark liksom med alla övriga EFTA-länder. De nya reglernas tillämpning kommer inte bara att medföra nya kostnadsökningar för företagen utan kan kanske t. o. m. avskräcka mindre företag från att exportera. Eftersom reglerna favoriserar produktionssamarbete med företag inom EEC kommer de att leda till en omläggning av handeln och göra det svårare för Sverige såväl att fortsätta produktionssamarbete med t. ex. japanska och amerikanska företag som att öka sina inköp av industrivaror

från östländer och u-länder. Verkningarna av dessa tendenser kan framför allt bli allvarliga på sikt.

De nya *ursprungsreglerna* stadgar att en utifrån importerad vara får ursprung i EEC respektive Sverige - och därmed tullfrihet i handeln dem emellan - om den bearbetas där så mycket att den byter tullnummer i tulltaxan enligt den för alla länder gemensamma tullnomenklaturen (Brysselnomenklaturen). En komplicerande omständighet är att särskilt när det gäller kemiska produkter samt maskiner och elektriska apparater registreras enligt Brysselnomenklaturen delar, komponenter eller utgångsvaror under samma nummer som slutprodukterna. Om en från USA importerad komponent sålunda ingår i en svensktillverkad maskin med samma tullnummer som komponenten, får maskinen inte tullfrihet i EEC, om den importerade komponenten överskrider 5 % av den färdiga varans värde. Inom maskinområdet tillkommer en regel som säger att förutom att varje utifrån köpt komponent måste byta nummer -- värdet av utifrån importerat ingångsmaterial över huvud taget inte får överstiga 40 % av slutproduktens värde fritt fabrik. Det blir således en mycket omständlig procedur för maskinfabrikanten att först klassificera alla komponenter i sin maskin under rätta tullnummer, att sedan anteckna varifrån de köpts och visa det genom fakturor eller liknande från underleverantörerna om tullen begär bevis. Hittar han nu någon tredjelandskomponent som klassificeras under samma nummer är tullfriheten borta. Men klarar han även det provet måste han med sin kalkyl visa att tredjelandsmaterialet inte överstiger 40 %.

Betänker man i hur hög grad modern verkstadsindustri köper delar ifrån varandra och från underleverantörer blir komplikationerna tydligare. I synnerhet är ju underleverantörssystemet mellan de nordiska länderna väl utvecklat. Tyvärr finns en uppenbar risk att de nya ursprungsreglerna kommer att skapa svårigheter för den internordiska handeln, svårigheter som inte bara kommer att drabba våra stora exportföretag utan i samma mån de mindre och medelstora verkstadsföretagen. Ett alldeles speciellt problem gäller handeln med varor som exporteras till länder inom nuvarande EFTA. Hittills har en svensk fabrikant enligt EFTA:s ursprungsregler kunnat använda tyskt eller franskt material upp till 50 % av slutproduktens värde och ändå kunnat sälja tullfritt till t. ex. Finland. Fr. o. m. den 1 april måste han tillämpa EEC-reglerna, vilket innebär att det tyska eller franska materialet måste byta tullnummer om slutprodukten skall bli tullfri. Det kan innebära en betydande begränsning och betyder i realiteten att nya handelshinder upprättas inom EFTA-handeln. Den 1 juli 1977 när den fullständiga tullfriheten inträder betraktas emellertid allt material från EEC som "inhemskt material". Först då kan man utan komplikationer använda dylikt material från EEC-länder i EFTA-handeln.

Mot bakgrunden av vad som ovan anförts finner vi det angeläget att Sverige snarast möjligt upptar diskussioner i det gemensamma förvaltningsorganet om förenkling av ursprungsreglerna. Speciellt angeläget är att avlägsna de svårigheter i EFTA-handeln under övergångstiden för

tullavvecklingen som ovan berörts. Sverige bör därför fullfölja diskussionerna både med EFTA- och EEC-länderna för att skyndsamt få gehör för kraven på att gällande EFTA-regler under övergångstiden skall kunna tillämpas i handeln mellan kvarstående EFTA-länder liksom med Storbritannien och Danmark. Sverige bör också ta initiativet till andra förenklingar i ursprungsregelsystemet i takt med att erfarenheterna av detta system visar behovet av sådana ändringar.

Konkurrensregler

I ett frihandelsavtal måste man också ha särskilda *konkurrensregler* för att undvika att stater och företag tillgriper andra metoder än tullar och handelshinder för att begränsa konkurrensen. I Sveriges avtal med EEC finns bl. a. bestämmelser om konkurrensbegränsande kartellavtal. EEC har förklarat att dessa bestämmelser skall tolkas och tillämpas på samma sätt som motsvarande regler i Romfördragets artiklar 85 och 86. Någon opartisk instans som kan avgöra tvister mellan Sverige och EEC om fördragets tolkning finns dock inte. Sverige blir därmed helt underkastat EEC:s rättspraxis utan möjlighet att påverka den. Om ett svenskt företag brutit mot kartellreglerna kan visserligen frågan tas upp i den s. k. blandade kommittén, som är det enda samarbetsorganet mellan Sverige och EEC, men om parterna där inte blir eniga inom tre månader har EEC rätt att vidtaga skyddsåtgärder, vilket förmodligen innebär att man kommer att återinföra tullarna.

Svenska företag kommer alltså inte att ha någon rättslig möjlighet att hävda sig gentemot EEC-kraven. Därtill kommer att handelspolitiska skyddsåtgärder utgör en sanktion av ett helt annat slag än de böter som kan utdömas av EEC-domstolen i de kartellfall som faller under Romfördraget. Om EEC vidtar skyddsåtgärder för att beivra påstått brott mot kartellreglerna enligt avtalet med Sverige kan mycket allvarliga konsekvenser uppstå eftersom sanktioner av detta slag, t. ex. införande av tullar och importrestriktioner, inte endast drabbar det anklagade företaget utan hela branschen.

Det är därför oroande att i propositionen uttalas att "den tolkning som EEC kommer fram till inte är bindande för Sverige". Departementschefen tillägger att vi på samma sätt som EEC har "möjlighet att självständigt tolka dessa regler". För svenska företag måste det emellertid vara av yttersta vikt att tillämpningen blir likformig och att man inte får olika bedömningar av svenska företags avtal som faller under Romfördraget och sådana avtal som faller under Sveriges avtal med EEC.

Avtalets konkurrensregler omfattar också bestämmelser om offentliga stödåtgärder. Även här gäller Romfördragets regler om statliga subventioner för Sverige precis som om vi hade varit medlemmar i EEC. Skulle tvist uppstå är det inte vi utan EEC som bestämmer hur Romfördragets bestämmelser (artiklarna 90–92) skall tillämpas. Vi tror inte att dessa bestämmelser kommer att bereda oss några större svårigheter, eftersom EEC:s inställning till regionalpolitiken är generös och eftersom målen och

medlen för den svenska regionalpolitiken inte står i strid mot vad som gäller inom gemenskapen. Vi delar därför departementschefens mening att det nu ingångna avtalet inte utgör "något hinder för en fortsatt aktiv regionalpolitik av det slag som bedrivs i Sverige". Detta så mycket mer som vissa medlemsländer i EEC sedan en lång tid tillbaka själva bedriver en aktiv regionalpolitik. Den italienska regeringens stöd åt Syditaliens ekonomiska utveckling är kanske det främsta exemplet härpå.

Utvecklingen av samarbetet

Det nu ingångna avtalet är begränsat till tullavvecklingen. Vi ställs alltså utanför samarbetet inom EEC på en rad områden där vi har önskemål om "omfattande, nära och varaktiga ekonomiska förbindelser". (Se s. 1.)

Vi ställs t. ex. utanför arbetet på att undanröja *icke-tariffära handels hinder* och utanför mycket av det *tekniska normarbetet*. Sedan flera år pågår inom EEC ett omfattande arbete för att harmonisera lagstiftningen på detta område. Man eftersträvar en enhetlig lagstiftning och en överenskommelse om ömsesidigt godkännande av prov varigenom företag inom EEC skall kunna inskränka provning av sina produkter till ett EEC-land för försäljning och användning inom hela EEC. Enligt departementschefen har EEC sagt att förutsättningarna för ett ömsesidigt erkännande av provningsresultat kan undersökas sedan vårt avtal med gemenskapen trätt i kraft. För svensk verkstadsindustri är det angeläget att Sverige får möjlighet att medverka i detta harmoniseringsarbete – annars blir risken att våra produkter måste provas och godkännas i vart och ett av de tio medlemsländerna. Det räcker således inte med att gemenskapen förklarar sig beredd att inbjuda Sverige när detta anses lämpligt vi bör begära att få vara med om utformningen av denna harmonisering.

Ett annat område där vi kommer i en sämre ställning än vad som varit fallet om vi uppnått ett tullunionsavtal är *den statliga upphandlingen*. Trots de uttalanden som gjorts under förhandlingarna av EEC löper vi på detta område – så länge vi saknar en överenskommelse – en uppenbar risk att bli diskriminerade. Med den väldiga omfattning som de statliga och kommunala beställningarna nu fått i alla industriländer är det en mycket viktig marknad som härigenom skulle undandras svenska exportansträngningar. Självfallet är det av stor betydelse att den liberalisering av den statliga upphandlingspolitiken som EFTA-konventionen lett till inte går förlorad vid Storbritanniens och Danmarks inträde i EEC. Om Sverige inte kan nå en överenskommelse som möjliggör för svensk industri att delta i konkurrensen om de statliga EEC-beställningarna är det bara det mindre antal svenska företag som har egna tillverkningsbolag inom EEC som skulle kunna bli jämställda med EEC-företagen.

Vi anser det därför nödvändigt att frågan om harmonisering av statlig upphandling medtas i en kommande överenskommelse mellan Sverige och EEC. Förberedelse för sådana förhandlingar måste därför igångsättas omedelbart. Vi bör syfta till att få till stånd ett samarbete där Sverige

genom ett konsultationsförfarande får möjlighet att ge sina synpunkter till känna *innan* beslut i dessa frågor träffas inom EEC.

Vi vill också peka på det förhållandet att vid leverans av kapitalvaror *kreditgivning och kreditgarantier* kommit att bli ett konkurrensmedel på samma sätt som pris, kvalitet och leveranstid. I praktiskt taget samtliga industriländer utom Sverige har statsmakterna på ett för konkurrensförutsättningarna ofta avgörande sätt underlättat för de egna företagen att lämna krediter för exportändamål på särskilt förmånliga villkor. Sedan någon tid pågår ett utredningsarbete inom OECD i syfte att få till stånd en samordning mellan OECD-länderna då det gäller villkoren för exportkrediter och exportkreditgarantier. Man kan emellertid räkna med att EEC, oberoende av arbetet inom OECD, under de närmaste åren kommer att söka genomföra en samordning av statliga stödåtgärder av detta slag. För att uppnå likvärdiga konkurrensförhållanden är det angeläget att Sverige söker knyta an till en sådan samordning. Ett annat viktigt område är *behandlingen av de multinationella företagen*. Dessa har nu börjat bli av sådan storleksordning att endast ett samarbete med tvingande lagstiftning på internationell nivå på ett tillfredsställande sätt kan reglera deras verksamhet. Här föreligger ett uppenbart behov av samråd och samordning mellan Sverige och det utvidgade EEC.

I propositionen understryks att den snabba industriella och tekniska utvecklingen ställer ökade krav på internationellt samarbete. Samtidigt vet vi att det nu träffade avtalet innebär att vi ställs utanför det närmare samarbete som nu inom EEC kommer att byggas upp på områden av stor betydelse för oss. Det gäller t. ex. *det tekniska och ekonomiska informationsutbytet* på en rad områden där vi uttryckt önskemål om sådan samverkan: *energipolitiken, energiförsörjningen, transportpolitiken, miljövården, forskningspolitiken, det tekniska utvecklingsarbetet* och inte minst *det ekonomiska och monetära samarbetet*.

På alla dessa områden löper vi risk att tills vidare bli betraktade som outsiders och inte som en medlem av familjen. På sikt kan detta få allvarliga återverkningar: våra företag får svårare att finna samarbetspartners eller att få kontakt för licenstillverkning. Risken är uppenbar att vi i Sverige kommer att halka efter i den tekniska och ekonomiska utvecklingen. Därför måste det vara en huvuduppgift i den svenska samarbetspolitiken med EEC att snarast möjligt söka bygga ut det avtal vi nu får till att omfatta ytterligare områden, så att vårt samarbete med EEC blir så omfattande att svenskt näringsliv uppnår rimliga garantier för lika behandling och likvärdiga konkurrensförutsättningar. Tror man inte inom svensk industri och svenskt näringsliv i övrigt att man kan få samma arbetsvillkor, samma konkurrensförutsättningar och samma utvecklingsmöjligheter genom att producera i Sverige som genom att producera inom EEC är risken stor för att investeringsviljan i Sverige kommer att bli alltför liten.

I medvetande om att det nu ingångna avtalet är någonting helt annat än det "omfattande, nära och varaktiga" samarbete som en bred opinion i Sverige – regering, alla demokratiska politiska partier, fackförenings-

rörelse och näringsliv - hade velat ha bör regeringen omgående *starta ett brett upplagt förberedelsearbete på att utvidga avtalet*. Syftet med detta arbete bör vara att kartlägga erfarenheterna av det nu ingångna avtalet samt att utreda vilka vägar som står öppna för att uppnå detta "omfattande, nära och varaktiga samarbete med EEC". Härvid bör förutsättningslöst prövas alla de olika alternativ som är möjliga att förena med en bibehållen neutralitetspolitik. Utgångspunkten måste alltså liksom hittills vara att samarbetet inte får försvåra eller omöjliggöra ett strikt iakttagande av de krav som neutralitetspolitiken ställer. Den vidare utvecklingen inom EEC på en rad olika områden kan komma att ge nytt material för en sådan bedömning inför en andra förhandlingsomgång, där huvuduppgiften för de svenska förhandlarna bör vara att söka nå fram till en avtalsreglerad harmonisering av alla områden och förhållanden som påverkar konkurrensvillkoren.

Innan en sådan större förhandlingsomgång kan komma till stånd bör möjligheterna tillvaratas att på för oss intressanta specialområden få till stånd en utvidgning av samarbetet. Troligen kan på denna väg emellertid endast tas smärre steg framåt.

Även från regeringshåll har under den hittills förda EEC-debatten framhållits att Sverige är så beroende av den ekonomiska utvecklingen i Västeuropa att vi i många avseenden måste anpassa oss till EEC:s åtgärder och politik, vare sig vi är med i gemenskapen eller står utanför. Detta beroende har snarast ökat genom det begränsade frihandelsavtal som vi nu ingår. En avtalsreglerad harmonisering av konkurrensvillkoren skulle väsentligt bidra till att öka vår trygghet och troligen även öka våra möjligheter till att kunna utöva ett visst inflytande.

I propositionen uttalas att varje beslut om en utvidgning av samarbetet enligt artikel 32 måste godkännas i vederbörlig konstitutionell ordning. Vi vill framhålla att det är viktigt att den svenska proceduren i detta sammanhang inte kommer att bli sådan att den försvårar eller fördröjer en utvidgning av samarbetet.

Personalförstärkningar

Som påpekas i propositionen kommer avtalen med EEC och CECA att medföra nya arbetsuppgifter för generaltullstyrelsen, som har att svara för tillämpningen av ursprungssystemet, samt kommerskollegium, som skall övervaka efterlevnaden i Sverige av CECA-avtalets prisregler, meddela nödvändiga tillämpningsföreskrifter samt utföra erforderliga kontroller och undersökningar. Departementschefen aviserar också att väsentligt ökade arbetsinsatser kommer att krävas av den svenska delegationen i Bryssel. Utan tvivel kommer kraven på rapporteringsverksamheten från Bryssel beträffande utvecklingen inom EEC att öka, liksom den vidare utvecklingen av vårt avtal kommer att kräva en nära och intensiv bevakning av en rad områden, inom vilka Sverige har ett direkt intresse för ett närmare samarbete. Vi finner det därför naturligt att en personalförstärkning vid delegationen i Bryssel liksom, om det visar sig nödvän-

digt, även vid kommerskollegium sker redan under innevarande budgetår.

I första hand bör undersökas om den kan åstadkommas genom en omfördelning av personalresurser på samma sätt som enligt propositionen (s. 45) tullverkets upprustning avses ske genom en omDispositionering av befintliga resurser. Dessa bör emellertid ingå i en långsiktig planering, som syftar till att få utrikeshandelsfrågorna behandlade på ett rationellt sätt på departementsnivå. Den i hast beslutade överflyttningen av UD:s handelsavdelning till handelsdepartementet — tydligen beslutad utan information eller samråd med personalen — är snarast exempel på motsatsen. Skulle det vid en sådan planering av personalresurserna visa sig att en omDispositionering av personalen ej ger utrymme för nödvändiga personalförstärkningar vill vi inte motsätta oss att detta får ske genom överskridande av ifrågavarande anslag i årets budget.

Hemställan

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer vi

- A. att riksdagen måtte godkänna avtalen mellan Sverige och den europeiska gemenskapen respektive mellan Sverige och den europeiska kol- och stålgemenskapens medlemsstater och den europeiska kol- och stålgemenskapen samt bifalla de följdförslag som departementschefen underställt riksdagen i anledning därav,
- B. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär
 1. att de diskussioner Sverige tagit upp både med EEC och EFTA-staterna i syfte att snarast uppnå förenklingar och förbättringar av det i avtalet intagna ursprungsregelsystemet bedrivs med stor skyndsamhet,
 2. att speciell vikt lägges vid att Sverige genom direkt kontakt med EEC bör söka finna praktiska former för en svensk medverkan i samarbetet inom EEC även på områden som ej täckes av de nu föreliggande avtalen,
 3. att inom regering och förvaltning ett förberedelsearbete för utvidgning av det nu träffade avtalet med EEC snarast påbörjas för att Sverige vid lämpligt tillfälle skall kunna begära nya förhandlingar med EEC beträffande anslutningsform respektive sådan utveckling av samarbetet, som skulle säkerställa en avtalsreglerad harmonisering av konkurrensvillkor och konkurrensförutsättningar och som skulle garantera att vårt förhandlingsmål om omfattande, nära och varaktiga relationer med

EEC uppnås, allt under förutsättning av oförändrad svensk neutralitetspolitik.

Stockholm den 28 november 1972

GUNNAR HELÉN (fp)

OLLE DAHLÉN (fp)

SVEN ANTBY (fp)

DANIEL WIKLUND (fp)
i Stockholm

INGEMAR MUNDEBO (fp)

DAVID WIRMARK (fp)

CECILIA NETTELBRANDT (fp)

ROLF WIRTÉN (fp)

KARL ERIK ERIKSSON (fp)
i Arvika

THORVALD KÄLLSTAD (fp)

